

דף טז

דין מלקות בלאו שאין בו מעשה – נתבאר לעיל ד.

לה. האם התראת ספק שמה התראה, לענין חיוב מלקות?

לרבי יוחנן, התראת ספק שמה התראה, ולריש לקיש – לא שמה התראה. ואף נחלקו תנאים אליבא דר' יהודה בדבר זה (וע"ע חולין צא.).

- א. הלכה כרבי יוחנן שהתראת ספק שמה התראה (רמב"ם, ריטב"א ועוד).
- ב. מבואר בתוס' שכל שעשה מעשה איסור, ויש לנו ספק שמא יבטל את האיסור למפרע על ידי עשית פעולה בעתיד, אין זו התראת ספק ולדברי הכל לוקים, מפני שאינו מחוסר מעשה ויש לנו לומר שישאר המצב כמות שהוא עכשיו.

לו. אלו לאוין יש עמהם מצות עשה וחייב המלקות שלהם תלוי בקיום או ביטול ה'עשה', ואלו לאוין יש עמהם עשה ואין בהם מלקות בכל אופן?

לאו דלא תקח האם על הבנים – לדברי חכמים, חיוב המלקות תלוי בקיום / ביטול העשה דשלח תשלח. [ולדברי ר' יהודה לוקה בכל אופן, שסובר שהעשה נאמר קודם ששלח, ואין זה לאו הניתק לעשה כלל]. וכן לאו דלא תכלה פאת שדך תלוי בעשה דלעני ולגר תעזב אתם. [גם כאן ר' יהודה חולק וסובר שלוקה עליו – ע' חולין קמא ויומא לו].

לאו דלא יוכל (ל)שלחה – גם הוא חיובו מותנה בעשה דולו תהיה לאשה... כל ימיו, אלא שבזה אמרו שלדעת הסובר 'ביטלו ולא ביטלו' אין שייך לבטל עשה זה בידיים, ולכן הוא פטור ממלקות בכל אופן. לאוין דולא תגזל ולא תבא אל ביתו לעבט עבטו – פטור ממלקות בכל אופן, כיון שניתנו לתשלומין. התוס' צידדו שזה רק למאן דאמר 'ביטלו ולא ביטלו' אבל למ"ד 'קיימו' – אם אומר שאינו רוצה להחזיר ולשלם – לוקה. עוד נחלקו הרמב"ם והראב"ד (מלוה ג) האם כשאבד המשכון או נשרף לוקה.

לו. כמה מלקיות יש באיסורים דלהלן:

- א. שרץ המים (כגון פוטיא).
  - ב. שרץ הארץ (נמלה).
  - ג. שרץ העוף (צרעה).
  - ד. אכילת נמלים בכזית.
- א. אכל פוטיא – לוקה ארבע מלקיות; שני לאוין כלליים לכל 'שרץ' ועוד שנים לשרץ המים.
- ב. אכל נמלה – לוקה חמש; שנים כלליים ושלוש לשרץ הארץ.

[בכלל שרץ הארץ 'ביגיתא דבי כרבא'; רש"י פרש: תולעת הנמצאת בכרוב, (וכן כל דבר שהתליע בעודו מחובר, התולעת אסורה כאילו פירשה לארץ, ולוקים עליה. רמב"ם מאכ"א ב,טו). והתוס' מפרשים: בריה כמין דג קטן הנמצאת במחרישה, ואעפ"י שאילו היה זה נמצא במים היה מותר כי יש לו קשקשים – לוקים עליו].

ג. אכל צרעה – לוקה שש; חמש משום שרץ הארץ, ועוד אחד לשרץ העוף.

בכל אלו אינו חייב אלא כשאכלם (כלומר בלעם. ערש"י) בשלמותם, אבל כשאינם שלמים אינו לוקה [לחכמים] אלא בכזית, ואינו חייב אלא משום אותם לאוין הכתוב בהם לשון 'אכילה' (תוס').

ד. אכל כזית נמלים; אם יש ביניהם נמלה שלימה כברייתה (והריהי מתה בבליעתו. רש"י. ועתוס'), אפילו היא זו המשלמת לשיעור כזית – לוקה שש; חמש מלקיות משום שרץ הארץ ואחת משום לאו דנבילה, שהרי אכל כזית נבלה.

א. מבואר בתוס' שהדבר שנוי במחלוקת החכמים במקום אחר, האם איסור נבלה חל על איסור טמאה / שרץ, ולמאן דאמר אינו חל – לוקה חמש בלבד.

ב. אם אין אפילו אחת שלימה, אינו לוקה אלא משום הלאוין שנאמר בהם לשון 'אכילה', כנ"ל (תוס').

כל זה לפי שיטת רש"י. ולהרמב"ם שיטה אחרת במנין הלאוין של השרצים שלוקים עליהם.

לח. אלו פעולות מבוארות בסוגיא שעוברים בהן משום לא תשקצו את נפשתיכם?

מלבד באכילת שרצים או בהמה ועוף טמאים, עובר אדם משום לא תשקצו את נפשתיכם כשמשא את נקביו (רב אחאי), או כששותה בכלי שהאומן מוציא בו דם מן הגוף (רב יבבי בר אביי).

א. נחלקו הראשונים (עריטב"א; י"ד קטז) האם שתיה בכלי הקות דם וכד' אסורה מדאורייתא או מדרבנן, וקרא – אסמכתא בעלמא. ומכל מקום אין לוקים על לאו זה מפני שהוא לאו שבכללות, אבל לוקים מכת מרדות מדבריהם (ע' בספר המצוות להרמב"ם ל"ת קעט; ט"ז י"ד קטז).

ב. דבר מאוס אצל כל העולם, אסור לכל אדם לאכול, אף למי שאינו מאוס בעיניו – שבטלה דעתו אצל כל אדם, אבל דברים שאינם מאוסים על הכל, הולכים אחר כל אחד ואחד לפי דעתו, וכמו ששנינו: שחש בהמה ומצא בה שליה – נפש היפה תאכלנה' (עפ"י פרי חדש י"ד פד).

ג. המלמד תורה לרבים או דורש, ובתוך כך נצטרך לנקביו, מותר לו לשהות עצמו מלהפנות משום כבוד הבריות (תרומת הדשן, מובא בב"י ופמ"ג; משנ"ב צב סק"ז).

דפים טז – יז

לט. א. מהו מקור איסור אכילת טבל של מעשר עני, ומה חיובו של האוכלו?

ב. פירות דמאי – האם חייבים להפריש מהם מעשר עני?

א. אמר רב, וכן שנו כברייתא מרבי יוסי: האוכל טבל של מעשר עני (שהופרשו כל מעשרותיו חוץ מזה) – לוקה (משום לא תוכל לאכל בשעריך... ודרשו גזרה שוה שעריך שעריך שמדובר אף על טבל למעשר עני בלבד).

ואין בו מיתה כשאר טבלים (רמב"ם מאכלות אסורות י, כ). ויש חולקים (עתוס' ותו"י יבמות פו. ר"ן נדרים פד; תשב"ץ ח"ב קנא; דברי אמת ד).

רב יוסף סבר לתלות דין זה במחלוקת התנאים, ואביי דחה.